

Introductie van de Arbocatalogus

Wat is een Arbocatalogus en hoe is deze ontstaan

Definitie van de Arbocatalogus

De Arbocatalogus is een document, waarin sociale partners op brancheniveau vastleggen welke maatregelen (middelvoorschriften) getroffen worden om te voldoen aan de doelvoorschriften uit de Arbowetgeving.

Hoe is de Arbocatalogus ontstaan

De Arbocatalogus is ontstaan bij de wijzigingen van de Arbowet per 1 januari 2007. Met deze wetwijziging is er onderscheid gemaakt tussen een publiek domein dat door de overheid wordt ingevuld en een privaat domein, dat door de sociale partners wordt ingevuld.

Uitgangspunten bij de invoering van de wetwijziging

Citaat 1

Bij de invoering van de nieuwe wet heeft de wetgever er voor gekozen om een belangrijke verantwoordelijkheid voor het vormgeven van het arbeidsomstandighedenbeleid neer te leggen bij werkgevers en werknemers op decentraal niveau. De centrale (beleids)regels gaan plaatsmaken voor sectoraal maatwerk. De normen uit de arbeidsomstandigheden blijven leidend, maar sociale partners kunnen t.b.v. hun eigen sector in een arbocatalogus afspreken op welke manier aan deze normen kan worden voldaan.

Citaat 2

In het private domein worden door de werkgever(s) en werknemers methoden vastgesteld, waarop aan de doelvoorschriften kan worden voldaan, de z.g. middelvoorschriften. Dit kan gebeuren op sectoraal niveau of centraal niveau op basis van overeenstemming tussen sociale partners. De methoden van werken worden vastgelegd in een Arbocatalogus, waarin door werkgevers en werknemers erkende middelen en methoden zijn beschreven waaruit een keuze gemaakt kan worden om aan de doelvoorschriften te voldoen.

Toetsing van de Arbocatalogus door de Inspectie van SZW

De maatregelen in de Arbocatalogus gelden alléén als uitgangspunt bij de handhaving voor zover zij met positief resultaat getoetst zijn door de Inspectie van SZW.

Arbocatalogus Waterbouw binnen de Waterbouw

Veilig, gezond en milieubewust werken in de Waterbouw

“Waar gehakt wordt vallen spaanders. Aan ieder werk kleven risico’s en een ongeluk zit in een klein hoekje. Maar wie de risico’s kent, kan er rekening mee houden. Of beter gezegd: móét er rekening mee houden. Want het is onaanvaardbaar om risico’s te nemen die kunnen leiden tot persoonlijke ongevallen of tot schade aan het milieu.”

Dit uitgangspunt geeft de kern aan waarom er in de Waterbouw al sinds jaren een vanzelfsprekend groot belang wordt gehecht aan een goed arbeidsomstandighedenbeleid. Dit beleid werd al gehanteerd ver voor 2007 daarom is binnen de sector Waterbouw reeds voor de invoering van de Arbocatalogus veel tijd en aandacht besteed aan de ontwikkeling van allerlei materiaal, dat weergeeft hoe men binnen deze branche omgaat met de veiligheidsrisico’s tijdens het werk.

Arbocatalogus Waterbouw

In de [Arbocatalogus Waterbouw](#) zijn de algemene en specifieke risico’s aangegeven die voor onze sector van toepassing zijn. Vanuit deze Arbocatalogus kan men op een eenvoudige manier toegang verkrijgen tot de informatie over de te nemen maatregelen om de genoemde risico’s te elimineren of beheersbaar te maken. Deze maatregelen kunnen algemeen van aard zijn maar kunnen ook specifiek voor onze sector van toepassing zijn.

Ontwikkeling en toetsing van de Arbocatalogus Waterbouw

Zoals aangegeven was de Waterbouw vóór 2007 al ver in de ontwikkeling van een arbeidsomstandigheden- en veiligheidsbeleid. Men beschikte reeds over de hierna genoemde informatiebronnen:

- [Handboek VGM](#);
- [Veiligheidsinstructies](#);
- [Veiligheidssignalisatie](#);
- [Informatie over opleidingen](#).

Bovenstaande informatiebronnen tezamen vormen sinds 2008 de [Arbocatalogus Waterbouw](#). De genoemde informatie is na 2008 waar nodig grondig herzien om zaken “up to date” te krijgen en te houden. De informatie uit de Arbocatalogus Waterbouw is in zijn geheel van toepassing voor de sector Waterbouw. Dit betekent dus dat de Arbocatalogus Waterbouw geen vrijblijvende documenten en informatie bevat.

Uitleg bij de vier informatiebronnen uit de Arbocatalogus Waterbouw

Handboek VGM

Het Handboek VGM is de meest uitgebreide informatiebron van de Arbocatalogus Waterbouw. In het Handboek VGM worden alle aspecten van de Arbeidsomstandigheden behandeld die in de Waterbouw van toepassing zijn.

Veiligheidsinstructieboekje

In het Veiligheidsinstructieboekje is die informatie uit het Handboek VGM gefilterd die van belang is voor de man op de werkvloer. Hierbij is vooral gelet op het gebruik in de praktijk dus zo weinig mogelijk theorie en zo veel mogelijk praktische tips. Waarbij vooral de risico's aan de orde komen met de benodigde maatregelen om deze risico's weg te nemen of te reduceren tot een aanvaardbaar niveau.

Het Veiligheidsinstructieboekje is beschikbaar als pocketboekje in verschillende talen. In eerste instantie was de tekst van het Veiligheidsinstructieboekje een op een opgenomen in de Arbocatalogus. Bij de laatste versie van de Arbocatalogus is gekozen om alleen een verwijzing te maken naar de gedrukte vorm (pocketboekje).

Veiligheidssignalisatie

Buiten een paragraaf in het Handboek VGM dat gaat over de Veiligheidssignalisatie heeft de Waterbouw een eigen boekje samengesteld over de veiligheidssignalisatie toegespitst op de Binnenvaart en Zeevaart. De informatie uit het boekje Veiligheidssignalisatie is een op een opgenomen in de Arbocatalogus Waterbouw.

Informatie over opleidingen

Via het O&O-fonds Waterbouw wordt er informatie gegeven over diverse beschikbare cursussen en opleidingen. Via de Arbocatalogus Waterbouw krijgt men door middel van een doorverwijzing toegang tot genoemde informatie op de website van de Waterbouw.

Toetsing door de Inspectie van SZW

De toetsing van de informatie uit de Arbocatalogus Waterbouw door de Inspectie van SZW heeft alleen betrekking op delen uit het Handboek VGM en dan alleen die delen die onder de Arbowet- en regelgeving vallen. Het grootste deel van de informatie uit het Handboek VGM dat getoetst kan worden is inmiddels getoetst. Bij de positief getoetste delen door de inspectie van SZW is dit aangegeven boven de desbetreffende tekst en de tekst zelf is licht groen gekleurd. Dat de Inspectie SZW momenteel nog niet alle informatie van de Arbocatalogus Waterbouw heeft getoetst is voor de sector Waterbouw geen belemmering om alle informatie te gebruiken. Voor de juridische en wettelijke zaken m.b.t. de Arbocatalogus zie de desbetreffende onderwerpen hieronder.

Betrokken partijen

De Arbocatalogus Waterbouw zoals die voorligt is samengesteld en ondertekend door de volgende partijen:

- Vereniging van Waterbouwers
- FNV Waterbouw
- CNV Waterbouw

Toepassingsgebied van de Arbocatalogus Waterbouw

De werkingssfeer resp. het toepassingsgebied

Via de Arbocatalogus Waterbouw wordt een norm neergelegd voor alle functies en activiteiten die onder de werkingssfeer vallen. De specificatie van de ondernemingen, zelfstandige ondernemer en zzp'ers die onder werkingssfeer van de Arbocatalogus Waterbouw vallen is als volgt:

1. Naar de aard van het werk

Ondernemingen, zelfstandige ondernemers en zzp'ers, die baggermaterieel exploiteren en/of bagger- en bijkomende werken aannemen of uitvoeren en/of zich bezighouden met het daarbij betrokken natte transport, de werkzaamheden op het natte stort, de baggerwerkzaamheden voor kabel- en zinkersleuven alsmede het baggeren en/of zuigen en/of opspuiten en/of verplaatsen en/of winnen van materialen voor industriële of ander doeleinden (daaronder begrepen natte zandwinning) dan wel voor het aanleggen, verbeteren en onderhouden van waterkeringen, water-, spoor-, rij- of wandelwegen, havens, grondwerken en terreinen voor industrie, recreatie en burgerlijke- en utiliteitsbouw.

2. Samengestelde ondernemingen

Ingeval in een samengestelde onderneming naast het waterbouw-/baggerbedrijf als bedoeld in lid 1 tevens het bouwbedrijf wordt uitgeoefend en de productie van het waterbouw-/baggerbedrijf overheerst, dan geldt de Arbocatalogus Waterbouw als minimum niveau voor de arbeidsomstandigheden. De overheersende productie wordt bepaald door vergelijking van de in de productie verloonde bedragen.

3. Afzonderlijke afdeling

Ingeval in een afzonderlijke afdeling van een onderneming zich een situatie voordoet als beschreven in lid 2 dan is de onder 2 bepaalde werkingssfeer op die afdeling van toepassing.

4. Zelfstandige ondernemers en zzp'ers

Zoals aangegeven in lid 1 geldt de arbocatalogus ook voor zelfstandige ondernemers en zzp'ers die binnen de genoemde werkingssfeer actief zijn.

Openbaarheid

Het uitgangspunt bij de VNO, NCW, MKB-Nederland en de Inspectie van het ministerie van SZW is dat de informatie over de arbo-risico's en de hiervoor te nemen maatregelen voor iedereen toegankelijk moet zijn. Omdat wij bovenstaande stelling steunen is besloten om de website met de Arbocatalogus Waterbouw openbaar toegankelijk te maken

De looptijd van de Arbocatalogus Waterbouw

De Arbocatalogus is geëvalueerd in 2011 om te bepalen of deze in de huidige vorm voor onze sector voldeed. Het antwoord was positief. Een volgende evaluatie is nog niet vastgesteld. Na de evaluatie is het uiterlijk van de website Arbocatalogus Waterbouw in 2014 volledig vernieuwd en aangepast aan de stijl van de website "Waterbouw.nl". Verder wordt Arbocatalogus "up to date" gehouden m.b.t. de informatie over gewijzigde wet- en regelgeving en worden de middelvoorschriften van de risico's in onze sector die nu nog niet of onvoldoende belicht zijn verwoord of beter verwoord.

Juridische aansprakelijkheid

Het is en blijft altijd de werkgever die aansprakelijk is voor de arbeidsomstandigheden van de eigen werknemers. Als een werkwijze, ook al staat die beschreven in de Arbocatalogus Waterbouw, niet blijkt te voldoen moet de werkgever zelf de nodige actie ondernemen.

Gebruikte definities m.b.t. de Arbocatalogus

In de diverse stukken die handelen over de arbocatalogus komen een aantal termen diverse keren voor. Het is daarom goed om deze termen te omschrijven in een definitie hetgeen hieronder uitgewerkt is.

Publiek domein

Dit omvat hetgeen de overheid moet doen. Tot het publiek domein behoren alleen de Arbowet, het Arbobesluit en de Arboregeling. De beleidsregels zoals we die vroeger kenden behoren niet tot dit domein en zullen waar nodig vervangen moeten worden door regels in het private domein. In het publieke domein worden heldere en handhaafbare doelvoorschriften opgenomen waaraan zo veel mogelijk duidelijke, wetenschappelijk onderbouwde gezondheids-, of veiligheidskundige grenswaarden gekoppeld zijn. Deze dienen te gelden voor alle relevante arbeidsrisico's waaraan werknemers blootstaan.

Privaat domein

In het private domein van de nieuwe structuur van de arboregelgeving worden door sociale partners samen manieren beschreven waarop aan de publieke doelvoorschriften kan worden voldaan. Dit kan gebeuren op het niveau van het individuele bedrijf of op sectoraal of centraal niveau.

Doel- en middelvoorschrift

In een doelvoorschrift geeft de overheid het beschermingsniveau aan dat bedrijven moeten bieden aan werknemers, zodat zij veilig en gezond kunnen werken. De doelvoorschriften gaan waar mogelijk vergezeld van grenswaarden. De sociale partners zullen via de omschrijving van de te nemen maatregelen aangeven hoe zij dit beschermingsniveau willen bereiken. De omschrijving van de bovengenoemde oplossing wordt middelvoorschrift genoemd. De overheid heeft in de bestaande wet- en regelgeving slechts een aantal middelvoorschriften opgenomen. De meeste middelvoorschriften stonden in de beleidsregels die vervallen zijn. Dit betekent dat van de sociale partners verwacht wordt om de middelvoorschriften voor de diverse arbo-risico's in een bepaalde branche zelf op te stellen.

Indien het doelvoorschrift niet voorzien is van een grenswaarde zal via een procesnorm en een agendabepaling worden aangegeven hoe men dient te komen tot een juist middelvoorschrift. Men mag indien gewenst voor het opstellen van de (nieuwe) middelvoorschriften gebruik maken van bestaande teksten zoals omschreven in de desbetreffende (vervallen) beleidsregels, AI bladen enz.

N.B. De beleidsregels die wij voor de sector Waterbouw wilden behouden hebben we zelf opgenomen in het Handboek VGM onder de bijlagen. Dit zijn dus geen overheidsbeleidsregels meer maar beleidsregels van de sector "Waterbouw".

Grenswaarden

1. Grenswaarden vastgelegd door de overheid

Waar mogelijk heeft de overheid de doelvoorschriften voorzien van grenswaarden. Deze grenswaarden zijn bepalend voor de te nemen maatregelen om risico's te elimineren of te beperken zodat werknemers veilig en gezond kunnen werken. Voorbeelden van grenswaarden zijn b.v. bij valgevaar hoogtes > 2,5 mtr, "Wettelijke grenswaarden" voor gevaarlijke stoffen enz.

1. Grenswaarden vastleggen door Sociale partners

In die gevallen waar het mogelijk is kunnen de sociale partners gezamenlijk ook grenswaarden vastleggen.

Arbeidshygiënische strategie

Werkgevers moeten volgens een arbeidshygiënische strategie de veiligheid en gezondheid van werknemers beschermen. De arbeidshygiënische strategie is een hiërarchisch stelsel van beheersmaatregelen voor risico's.

Aanpak m.b.t. beheersmaatregelen

Werkgevers moeten zorgen voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden van werknemers (Voor de Waterbouw geldt de Arbocatalogus Waterbouw als uitgangspunt en voor zaken niet genoemd in de catalogus geldt de stand van de wetenschap/techniek en kennis van professionals).

Bij risico's in het werk verlangt de Arbowet en het Arbeidsomstandighedenbesluit de hieronder genoemde volgorde bij de beheersmaatregelen:

1. **Bronmaatregelen:**
werkgevers moeten als eerste gevaren voorkomen of de oorzaak van het probleem wegnemen, bijvoorbeeld door een schadelijke stof te vervangen door een veiliger alternatief.
2. **Collectieve maatregelen:**
als bronmaatregelen niet mogelijk zijn, moet de werkgever collectieve maatregelen nemen om risico's te verminderen, bijvoorbeeld het plaatsen van een afscherming of een afzuiginstallatie.
3. **Individuele maatregelen:**
als collectieve maatregelen niet kunnen of ook (nog) geen afdoende oplossing bieden, moet de werkgever individuele maatregelen nemen. Bijvoorbeeld het werk zo organiseren dat werknemers minder risico lopen (taakrotatie).
4. **PBM's:**
Als laatste mogelijkheid kan de werkgever (gratis) persoonlijke beschermingsmiddelen verstrekken. Dit is in principe een tijdelijke noodoplossing.

De maatregelen op de verschillende niveaus hebben nadrukkelijk een hiërarchische volgorde. De werkgever moet dus eerst de mogelijkheden op een hoger niveau onderzoeken voordat besloten wordt tot maatregelen uit een lager niveau. Het is alleen toegestaan een niveau te verlagen als daar goede redenen voor zijn (technische, uitvoerende en economische redenen). Dit is het redelijkerwijs-principe. Die afweging geldt voor elk niveau opnieuw.

Al bij de inrichting van werkplekken en functies moet de werkgever gevaren proberen te vermijden volgens deze arbeidshygiënische strategie.

Eigen verantwoordelijkheid m.b.t. Arbobeleid

De Arbocatalogus is een goed hulpmiddel om de arbeidsomstandigheden op een niveau te brengen en te houden om gezond te kunnen werken en om ongevallen te voorkomen. De eigen verantwoordelijkheid en de instelling van elke individuele werknemer met betrekking tot arbeidsomstandigheden is echter de basis voor het inslaan van de juiste richting waarna men op de goede weg blijft door allerlei hulpmiddelen waaronder de Arbocatalogus.

De belangrijkste punten voor de individuele werknemer m.b.t. veiligheid zijn:

'Veiligheid moet want een ongeval zit in een klein hoekje'

- Het veiligheidsbeleid van de werkgever maar ook van elke individuele werknemer moet er op gericht zijn om gezond te arriveren op en te vertrekken van de werkplek en het voorkomen van alle ongevallen.
- Veiligheid is belangrijk tijdens alle fasen van ons werk en geldt voor iedereen die er bij betrokken is dus ook voor jou.
- Veiligheid komt vaak in het gedrang in situaties waarin wij gehaast werken, niet goed voorbereid zijn en improviseren (dit komt bijvoorbeeld nog al eens voor bij ongeplande reparaties). Deze situaties moet men te allen tijde voorkomen dus neem de tijd voor voorbereiding hoe klein de klus ook is. Een goede voorbereiding is het halve werk. Denk na hoe je de klus wil aanpakken en over het gereedschap en materialen die je daarvoor nodig hebt. Schat de risico's in en neem maatregelen om deze risico's te elimineren of beheersbaar te maken. Indien de werkzaamheden uitgevoerd worden door meerdere

- werknemers bespreek dan de risico's en de te nemen maatregelen met de collega's.
- Zorg tijdens de werkzaamheden specifiek bij reparaties dat één persoon toezicht houdt zodat die overzicht heeft op de hele situatie en kan ingrijpen als het nodig is.
  - Houd de werkplek overzichtelijk vooral tijdens reparatie (orde en netheid)

Veiligheid begint bij jezelf

- 'Werk veilig of werk niet'
Dit betekent dat er pas gewerkt mag worden wanneer wij ons ervan overtuigd hebben dat er veilig gewerkt kan worden, dat wil dus zeggen:
  - Onder veilige omstandigheden
  - Met veilige werkmethoden
  - Met veilige werktuigen en machines
  - Met veiligheidsbewuste, gemotiveerde en vakkundige mensen
- Dit houdt ook in dat in situaties waarbij er onveilig gewerkt wordt men de werkzaamheden indien nodig moet onderbreken om eerst de onveilige situatie op te lossen. Neem op dit punt je verantwoordelijkheid.
- Gevaren die je ziet tijdens je werk neem je weg of indien dit niet mogelijk is meld je deze direct aan de werkleiding.
- Werken onder invloed van alcohol en drugs is nooit toegestaan
- Gebruik de juiste PBM's voor elke klus
- Zorg dat je op de hoogte bent en blijft van de juiste informatie m.b.t. veiligheid door het lezen van de beschikbare informatie (denk hierbij aan de veiligheidsinstructies, Handboek VGM, projectplan etc.) en het volgen van cursussen/trainingen.
- Regelmatig overleg over veiligheid waarin mogelijke risico's tijdens bepaalde werkzaamheden worden besproken is belangrijk.
Dit veiligheidsoverleg kan in allerlei vormen gevoerd worden zoals tijdens:
  - Projectvergaderingen
  - Toolbox meetings
  - Overleg van veiligheidscommissie
  - Maar ook eenvoudig tijdens een koffiepauze

Veiligheid werkt altijd